

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVA ŽIVOTNÍ POUŤ

Leoš Janáček patří bezesporu mezi nejvýznamnější světové skladatele a v zahraničí je dokonce vedle Antonína Dvořáka druhým nejhranějším českým autorem vůbec.

Rodný dům skladatele v Hukvaldech

K samotné Moravské Ostravě a jejímu bezprostřednímu okolí Janáček sice příliš netíhl, znám je jeho ne příliš lichotivý výrok: „*To je tu předpekli – ani kousek zeleni – jen černý dým a prach*“, avšak jeho osudy se se zdejší regionem přece jen protnuly. Kromě toho, že ve městě několikrát pobýval, působili zde rovněž někteří jeho žáci.

Moravská Ostrava je také spojena s událostí nejsmutnější, neboť zde ve svých 74 letech zemřel.

Pracovna v zahradním domku v Hukvaldech, kde Janáček pobýval v letech 1910–1928 (stav v roce 1958) (Archiv města Ostravy, Sbírka fotografií)

Avšak vraťme se na samý počátek skladatelovy životní dráhy. Leoš Janáček se narodil 3. července 1854 (v křestním listě zapsán jako Leo Eugen Janáček) v Hukvaldech jako devátý ze 14 sourozenců. Jeho otec byl učitel a kapelník. Základní hudební vzdělání získal u Pavla Křížkovského ve starobrněnské klášterní škole, kterou navštěvoval od roku 1865.

Pavel Křížkovský (*1820, Holasovice, †1885, Brno) byl hudební skladatel, sbormistr, violista, klavírista, klarinetista, varhaník, hudební pedagog a katolický kněz. Největší ohlas vzbudila jeho kantáta komponovaná k Velehradským slavnostem v roce 1863, konaným na počest milénia příchodu Cyrila a Metoděje na Moravu

Leoš Janáček v době, kdy komponoval operu Její pastorkyňa

Fotografie Leoše Janáčka po svatbě v roce 1882

V letech 1869–1872 pokračoval Janáček v Brně ve studiu na učitelském ústavu. Po absolutoriu tam působil dva roky jako pomocný učitel. V letech 1874–1875 studoval pražskou varhanickou školu a po návratu do Brna pak rozvinul bohatou činnost pedagogickou, interpretační, dirigentskou a skladatelskou. Stal se nástupcem Křížkovského ve starobrněnském klášteře, dirigentem Besedy brněnské a sbormistrem řemeslnické jednoty Svatopluk. V letech 1879–1880 studoval dále na konzervatořích v Lipsku a ve Vídni. Roku 1881 založil v Brně po pražském vzoru varhanickou školu a pracoval zde jako ředitel a pedagog až do roku 1919. Intenzívně se věnoval sběru a vydávání lidových písní. Napsal několik hudebně-teoretických publikací, řadu článků, kritik a fejetonů.

Leoš Janáček a Ostrava

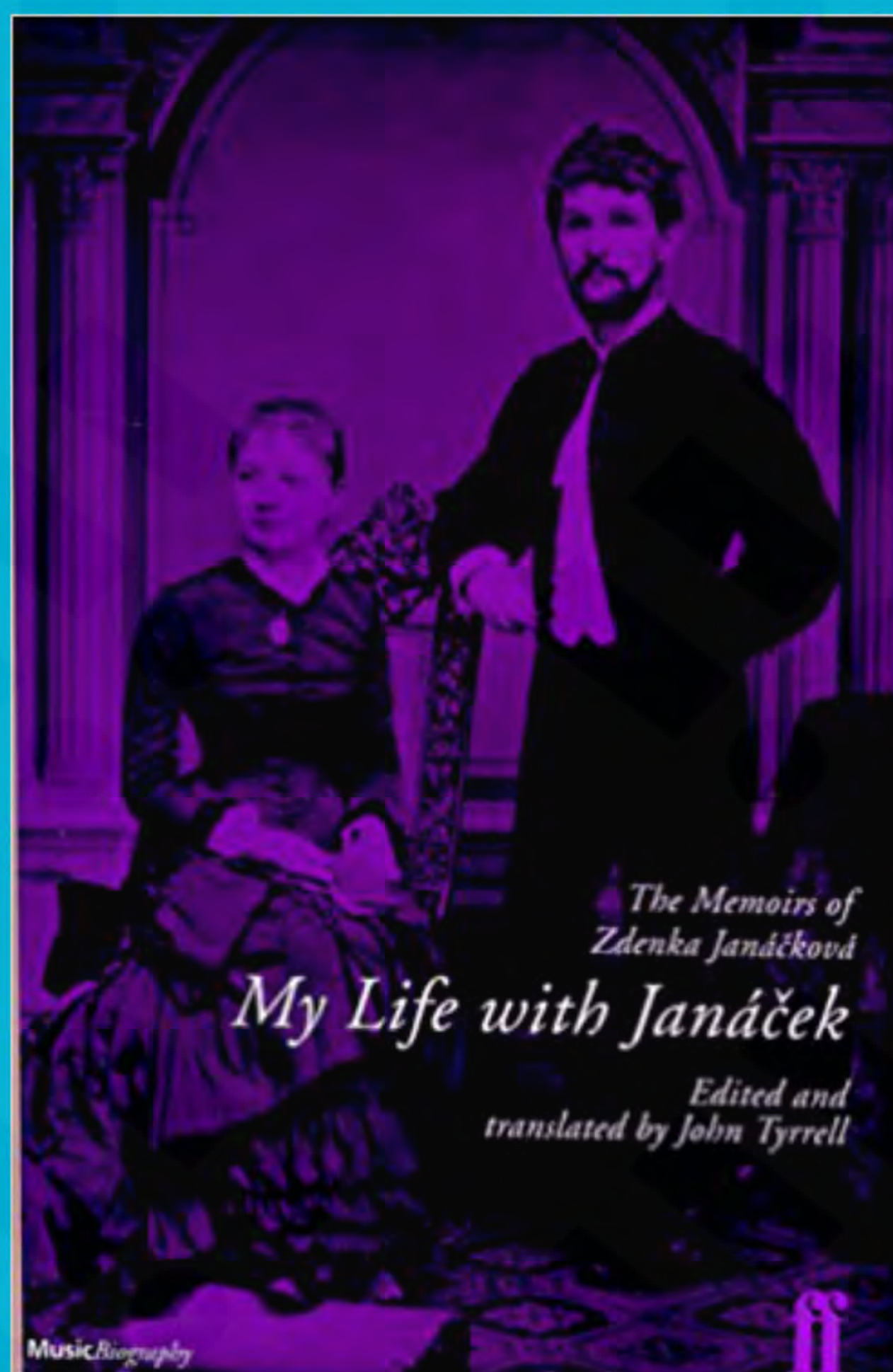
OSUDOVÉ ŽENY A DÍLO

V roce 1881 se oženil se Zdenkou Schulzovou (1865–1938), se kterou měl syna a dceru. Obě děti bohužel zemřely. Vladimír v útlém věku, dcera Olga v jedenadvaceti letech. Janáčkovou dlouholetou přítelkyní byla Kamila Stösslová, roz. Neumannová (1891–1935), provdaná za obchodníka Davida Stössla (1889–1982), s nímž měla dva syny. O 37 let mladší Kamilu poznal skladatel o prázdninách roku 1917 v Luhačovicích. Inspirovala ho k tvorbě několika skladeb, mj. kantáty Zápisník zmizelého nebo 2. smyčcového kvartetu Listy důvěrné.

V Janáčkově korespondenci s manželkou i s Kamilou Stösslovou se dochovaly rovněž nečetné zmínky o Moravské Ostravě a jejím nejbližším okolí.

Zdenka Janáčková, roz. Schulzová
v roce 1885

Anglický překlad vzpomínek Z. Janáčkové
na svého muže

Skladatelova múza Kamila Stösslová

Leoš Janáček s Kamilou Stösslovou

Jeho kompozice jsou inspirovány moravským hudebním folklorem, specifickou rytmikou a intonací řeči. V pozdějším období byl ovlivněn moderními styly, především expresionismem.

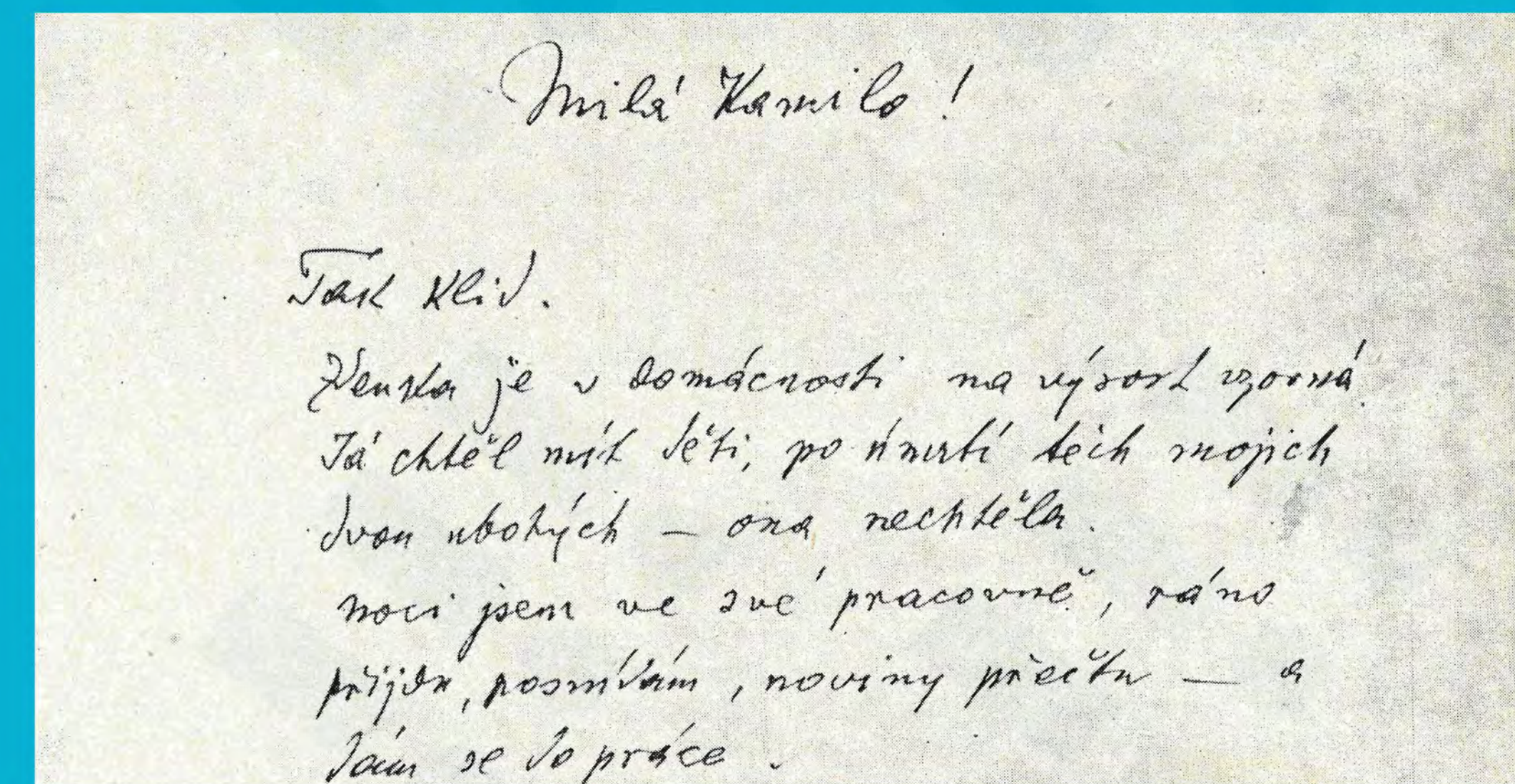
Mezi jeho nejvýznamnější díla patří orchestrální skladby Sinfonietta a Taras Bulba, opery Její pastorkyňa, Káťa Kabanová, Příhody lišky Bystroušky, Věc Makropulos, Z mrtvého domu, dále Glagolská mše, smyčcové kvartety a klavírní cykly (Po zarostlém chodníčku, V mlhách aj.).

Jeho životní pouť se završila v Kleinově sanatoriu na Fifejdách, kde 12. srpna 1928 zemřel.

Skladatelova múza, Kamila Stösslová, zemřela o necelých 7 let později...

Edice korespondence
Leoše Janáčka
adresované Kamile
Stösslové (knihovna
Archivu města Ostravy)

Úryvek dopisu
L. Janáčka adresovaný
K. Stösslové z roku
1927 (Hádanka života,
knihovna Archivu města
Ostravy)

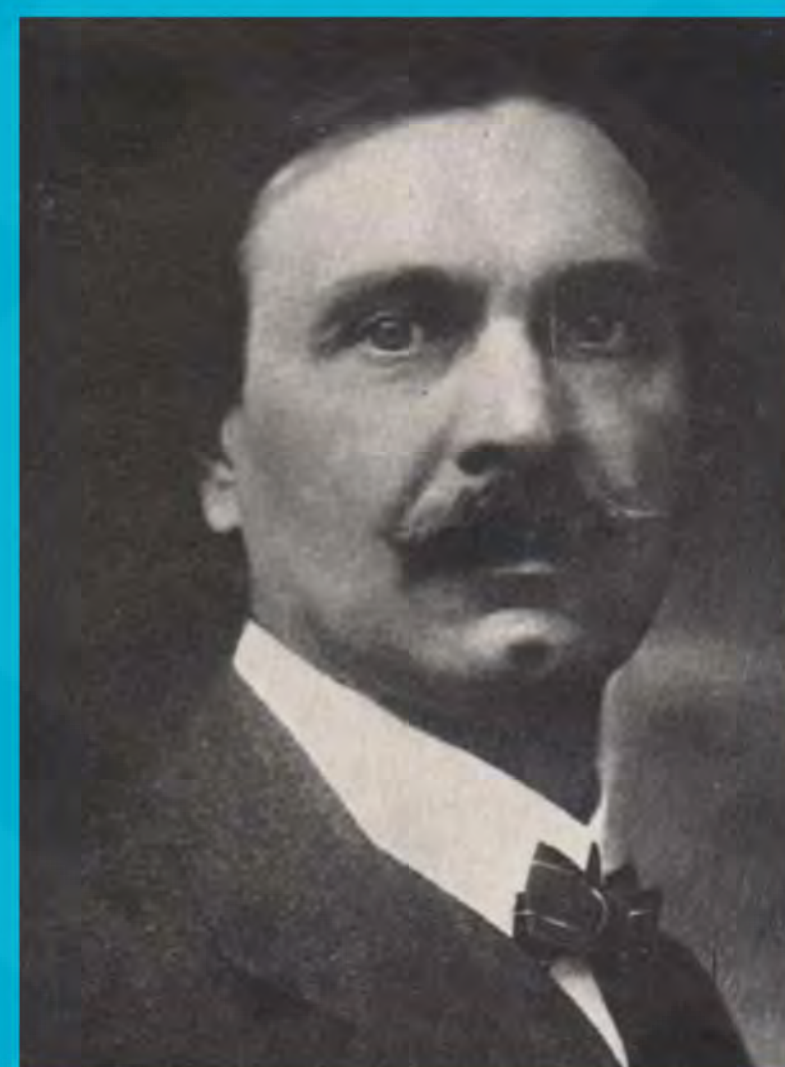
Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVY NÁVŠTĚVY MORAVSKÉ OSTRAVY I.

Leoš Janáček navštívil Moravskou Ostravu čtyřikrát, nepočítáme-li osudnou poslední cestu těžce nemocného skladatele v srpnu 1928.

1908

První z Janáčkových návštěv Moravské Ostravy se uskutečnila v roce 1908. V tomto roce se konala v Prostějově za skladatelovy přítomnosti premiéra jeho mužského sboru Maryčka Magdónova v provedení Pěveckého sdružení moravských učitelů. Janáček měl v úmyslu na tentýž námět zkomponovat ještě orchestrální skladbu, proto se vydal na Ostravsko „studovat chaos tónový ve Vítkovicích, Mor. Ostravě a ve Starých Hamrech“. 2. října 1908 večer navštívil představení opery Giuseppe Verdiho Traviata v ostravském divadle, nastudované Janáčkovým žákem, dirigentem Cyrilem Metodějem Hrazdirou.

Cyril Metoděj Hrazdira, dirigent, který poprvé uvedl Janáčkovu operu Její pastorkyňa

1910

Po dvou letech vedla Janáčková cesta do Ostravy opět, tentokrát na nově ustavenou hudební a varhanickou školu Matice školské, kterou zde roku 1907 založil Janáčkův žák na Varhanické škole v Brně Eduard Marhula. Janáček zde jako zemský inspektor hudebního školství provedl 27. června 1910 inspekci.

První sídlo hudební školy Matice školské v Mariánských Horách na Podlahově ulici (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Divadlo.

Z kanceláře Národního divadla moravsko-slezského Ostravě. Dnes v sobotu a zítra v neděli jsou představení vobou divadly. V Národním domě hraje se dnes odpoledne o 3. hodině obraz ze života Mlynář a jeho dítě. Večer o 7. hodině francouzská fraška Paní prezidentová. V neděli odpoledne i večer opakuje se románický obraz ze života Mlynář a jeho dítě. — Pořad her v Městském divadle: Dnes, v sobotu odpoledne o 3. hodině oblíbená opereta Za hvězdou lásky. — V 7 hod. večer premiéra Janáčkovy opery Její pastorkyňa, jejíž vypravení stane se zájím společenskou i uměleckou událostí. Skladatel Janáček, rodák Hukvaldský, bude představení osobně přítomen. Zájem o vstupenky jest tak značný, že divadlo bude záhy ku premiéře vyprodáno a bylo nutno z toho důvodu stanoviti druhé představení „Její pastorkyňa“ na den 2. listopadu, rovněž večer. V neděli odpoledne o 3. hodině opereta Nepřítel žen. Večer opakuje se „Její pastorkyňa“. — Hlavní zkoušky na tuto operu mají skvělý průběh a lze očekávat, že uvedení této opery bude opravdovým uměleckým svátkem české Ostravy. V obou představeních „Její pastorkyňa“ vystoupí v partii Jenůčky Boža Snopková, bývalý člen Vinohradské opery. Představení bude osobně přítomen skladatel Leoš Janáček. Nové dekorace dle návrhu a za účasti akad. malíře Štáfra zhotoveny byly v uměleckém atelieru J. Petrána v Praze. Obsah opery jakož hudební rozbor uvedeny jsou v třetím čísle „Meziaků“, které lze obdržeti u bileťáků v Městském divadle i v Národním domě. — Vstupenky dnes v sobotu a zítra v neděli vydává pro představení v Nár. domě divadelní pokladna tamtéž a pro představení v Městském divadle divadelní pokl. v Městském divadle. Pokladna v Národním domě má číslo telef. 734-VIII. Pokladna v Městském div. č. 27. Zmluvené vstupenky nutno vyzvednouti do 11. hod. dop. u pokladny.

K druhé premiéře Janáčkovy „Pastorkyňa“. Dnes večer po premiéře, které bude autor, skladatel Leoš Janáček přítomen, pořádá spolek Národní divadlo moravsko-slezské na počest mistrův společenský večer v místnostech besedních v Národním domě.

Úryvek z článku v novinách Duch času z 1. 11. 1919 o představení Její pastorkyňa (knihovna Archivu města Ostravy)

1919

Další Janáčková návštěva Ostravy se uskutečnila až rok po vzniku samostatného Československého státu. 1. listopadu 1919 uvedlo Národní divadlo moravskoslezské pod taktovkou Emanuela Bastla a v režijní úpravě Karla Küglera Janáčkovu nejslavnější operu Její pastorkyňa. O své cestě se zmínil v dopise Kamile Stösslové: „Milostivá! ... Zítra jedu až do Mor. Ostravy; dávají tam poprvé v městském divadle Její pastorkyni. To bude cesta v netopených vozích železničních!“ Janáček se k tamní premiéře vyjádřil v tisku s neskryvanou radostí „Jsem šťasten, že zvuky mé opery poletí rodným mým krajem.“ Jeho nadšení mělo své opodstatnění – představení bylo mimořádně úspěšné, sál bouřil a Janáček byl ovacemi vyvolán na jeviště.

Divadlo.

Její pastorkyňa.
(V městském divadle moravsko-slezském dne 1. listopadu.)

Krásný večer, plný mocných a hlubokých dojmů, připravil nám Janáček svou „Pastorkyni“ a operní družina našeho divadla krásným jejím provedením. Musím oba tyto činitele jmenovati jedním dechem: tvůrce díla má ovšem primát, ale dílo jeho, rázem své hudby tak mimořádně osobitého rázu, může působiti pravým dojmem jen při provedení, vedeném opravdovou oddaností a z ní plynoucím porozuměním.

A tohoto obého ostravskému provedení „Pastorkyňa“ nikterak nescházelo. Co se za daných poměrů dalo dělat, bylo uděláno. Neobvyklé jsou obtíže, které „Pastorkyňa“ výkonným umělcům staví v cestu po stránce hudební. A nitky tohoto nesnadného předíva sbíhají se v ruce řídícího kapelníka. Že pak touto rukou byla ruka p. Bastla, bylo už předem iisto, že je to ruka dobrá a spolehlivá, vedená nejen mnohaletou zkušeností, ale též vřelým hudebním citem a hlavně pravou divadelní krví. Projívalo se to nejzřejměji v tom.

Část článku z Moravsko-slezského deníku ze 4. 11. 1919 referujícího o Janáčkově opeře (knihovna Archivu města Ostravy)

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVY NÁVŠTĚVY MORAVSKÉ OSTRAVY II.

1924

V roce Janáčkova jubilea, kdy skladatel oslavil 70. narozeniny, se konaly po celé republice četné oslavy. Janáčkovi žáci působící v Ostravě, zejména Eduard Marhula, František Mířa Hradil a Mirko Hanák podnítli Národní divadlo moravskoslezské k uvedení nové Janáčkovy opery Káťa Kabanová, kterou nastudoval taktéž dirigent Emanuel Bastl, tentokrát pod režijním vedením Jana Kühna. Premiéra se konala 18. ledna 1924 za mistrový přítomnosti. I v tomto případě byl Janáček vyvolán na jeviště nadšeným ostravským publikem. Představení následně zhodnotil stroze v jednom z dopisů: „V Moravské Ostravě byla Káťa Kabanová dobře provedena, byl jsem tam.“

Emanuel Bastl (*1874, Praha, †1950, Plzeň). Dirigent, skladatel a houslista. V Národním divadle moravskoslezském působil v letech 1919–1927

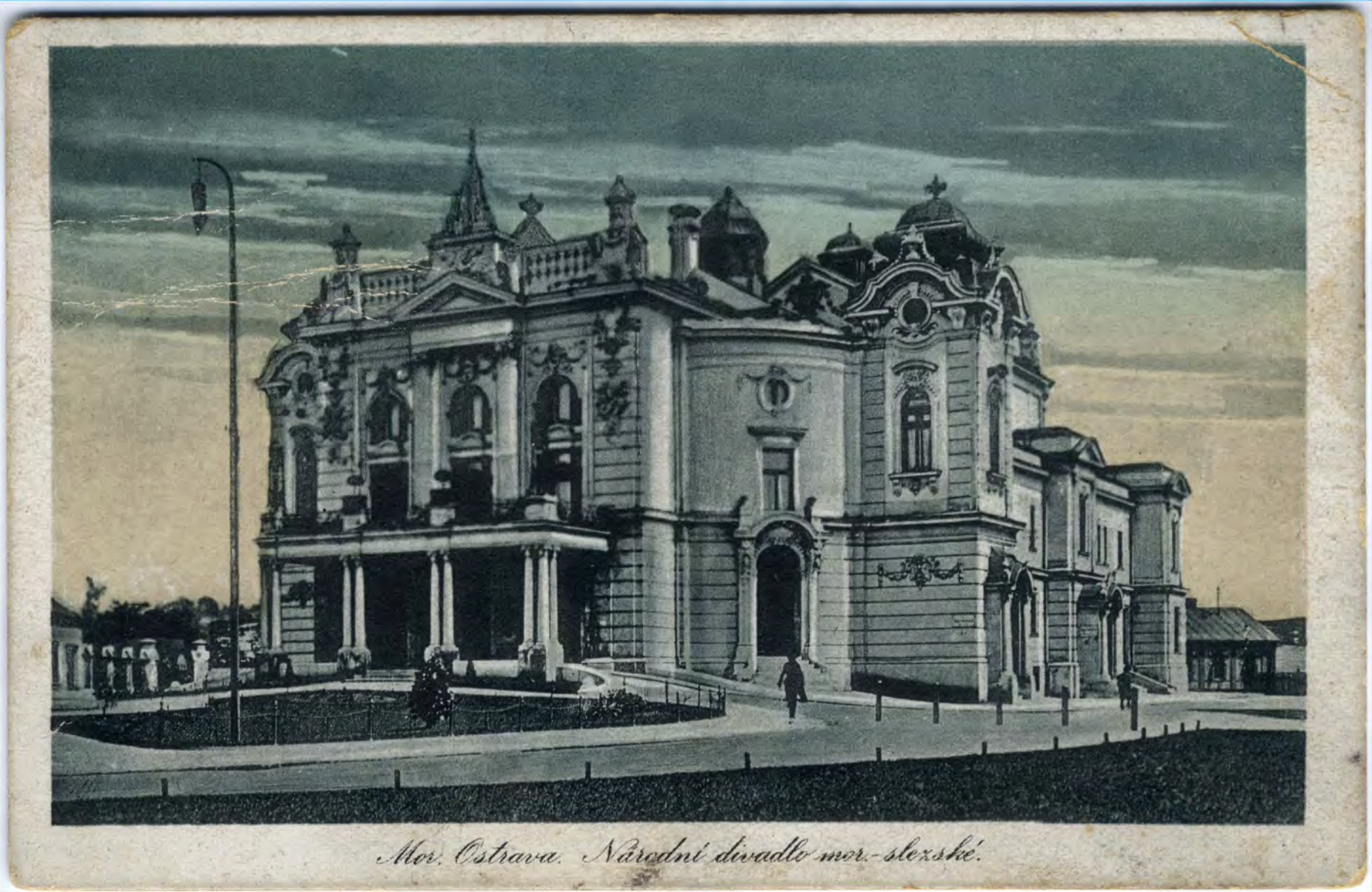
Denní zprávy.

»Káťa Kabanová«.

Událost jistě v našem kulturním a uměleckém životě významnou prožili jsme včera v našem divadle při premiéře »Káťa Kabanová«, při které přítomen byl rodák našeho kraje, mistr Janáček. Byli jsme zvědaví, jak spokojen byl autor s provedením svého díla a v krátkém přátelském rozhovoru otázali jsme se ho na úsudek. Doufáme, že s jeho posudkem můžeme být spokojeni nejen my, ale hlavně naše divadlo moravsko-slezské. Po úspěšném provedení v Brně, Praze, Bratislavě a Kolíně n. R. provedeno bylo nyní v M. Ostravě, aby v nedlouhé době objevilo se na scéně v Berlíně. Mistr Janáček v prvé řadě ocenil vzornou režii p. Kühna. Vzácnou souhru, kde každý dramatický moment nalezl ozev v obličejích všech spoluúčinkujících, nutno přičísti obrovské práci režie. Vyvrcholení bylo v posledním dějství a mistr Janáček netajil se tím, že aranžma závěrečné scény nebylo nikde provedeno tak zdařile, jako u nás. Neméně pochvalně zmínil se o interpretech titulní role ní Šmídové. Dle výroku mistra hrála »nad výsost dobře a bylo zřejmo, že zpívá z hloubky, z celé duše«. Neméně pochvalně vyjádřil se o ostatních účinkujících. Těšilo nás, že neopoměl oceniti i náš orchestr pod vedením p. kap. Bastla. Netajil, že obával se slabého obsazení, jakým disponuje naše divadlo. Leč i s těmito malými prostředky hrál orchestr vzorně a byl tak vybroušený, »že nebylo noty špatné«. Naplněné divadlo dalo lépe vyzníti orchestru. »Bylo mi hráno z duše, mám radost, chytlo mě to — « A kus lokálního patriotismu projevil se v mistru při vzpomínce na bezkydský kraj. Autor hukvaldských písní při vzpomínce na Ondráše a Juráše, při vzpomínce na melancholický, ale mile rodinný ráz kraje pocítil, jak je člověk srostlý s půdou a byť i vzdálen — jak ozývá se v něm vzdáleném i v tvořivé síle umělecké šum bezkydských lesů a život horalských chat — —

Článek v Moravsko-slezském deníku o představení opery Káťa Kabanová 18. 1. 1924 (knihovna Archivu města Ostravy)

Po představení byl v hotelu Slavia, na rohu dnešní Hollarovy a Poděbradovy ulice, uspořádán banket na počest mistra. Janáčkův žák Mirko Hanák, který byl premiéře přítomen, vzpomínal na tuto událost takto: „Řečnilo se, připíjelo se ke zdaru jeho další tvůrčí práce. Své poděkování Janáček tehdy ukončil slovy: »A teď mam Lišku. Ale tu vam do Ostravy ještě nepustim, protože by tu zatím ještě špatně běhala.« Janáček tím pravděpodobně narážel na zdejší málo početný operní orchestr.

Národní divadlo moravskoslezské ve 20. letech 20. století (Archiv města Ostravy, Sbírka fotografií)

Národní divadlo moravsko-slezské v Mor. Ostravě.

KÁŤA KABANOVÁ

Opera o třech jednáních. Podle A. N. Ostrovského „Bouře“ v překladu Vinc. Červinky. Hudbu složil Leoš Janáček. Dirigent Em. Bastl. Režie: Jan Kühn.

O S O B Y:

Savěl Prokofjevič Dikoj, kupec	— — —	Jan Kühn
Boris Grigorjevič, jeho synovec	— —	Karel Kügler
Marfa Ignatěvna Kabanova (Kabanicha), bohatá kupcová, vdova	— — —	Sláva Mazáková
Tichon Ivanyč Kabanov, její syn	— —	Jaroslav Libal
Kateřina (Káťa), jeho žena	— — —	Linda Šmídová
Váňa Kudrjáš, učitel, chemik-mechanik	—	Jaroslav Budil
Varvara, schovanka v domě Kabanových	—	B. Smetanová
Kuligin, druh Kudrjášův	— — —	František Rennet
Gláša, } služebné u Kabanových	— —	Anda Příbramská
Fegluša, }	—	Stáša Hrubá
Pozdní chodec	— — — — —	Jan Zach
Žena z lidu	— — — — —	***

Obyvatelé města obojího pohlaví.
Děj se odehrává v městě Kalínově na břehu Volhy v letech šedesátých. Mezi II. a III. jednáním uplynou dva týdny.

Obsazení opery Káťa Kabanová v NDM v lednu 1924 (Týdeník Moravsko-slezské divadlo, knihovna Archivu města Ostravy)

Milada Šafránková jako Kateřina v incenaci opery Káťa Kabanová nastudované ve Státním divadle Ostrava v roce 1960 (Archiv města Ostravy, Sbírka fotografií)

Hotel Slavia na rohu dnešní Poděbradovy a Hollarovy ulice. Místo konání rautu po představení opery Káťa Kabanová 18. 1. 1924 (Archiv města Ostravy, Sbírka fotografií)

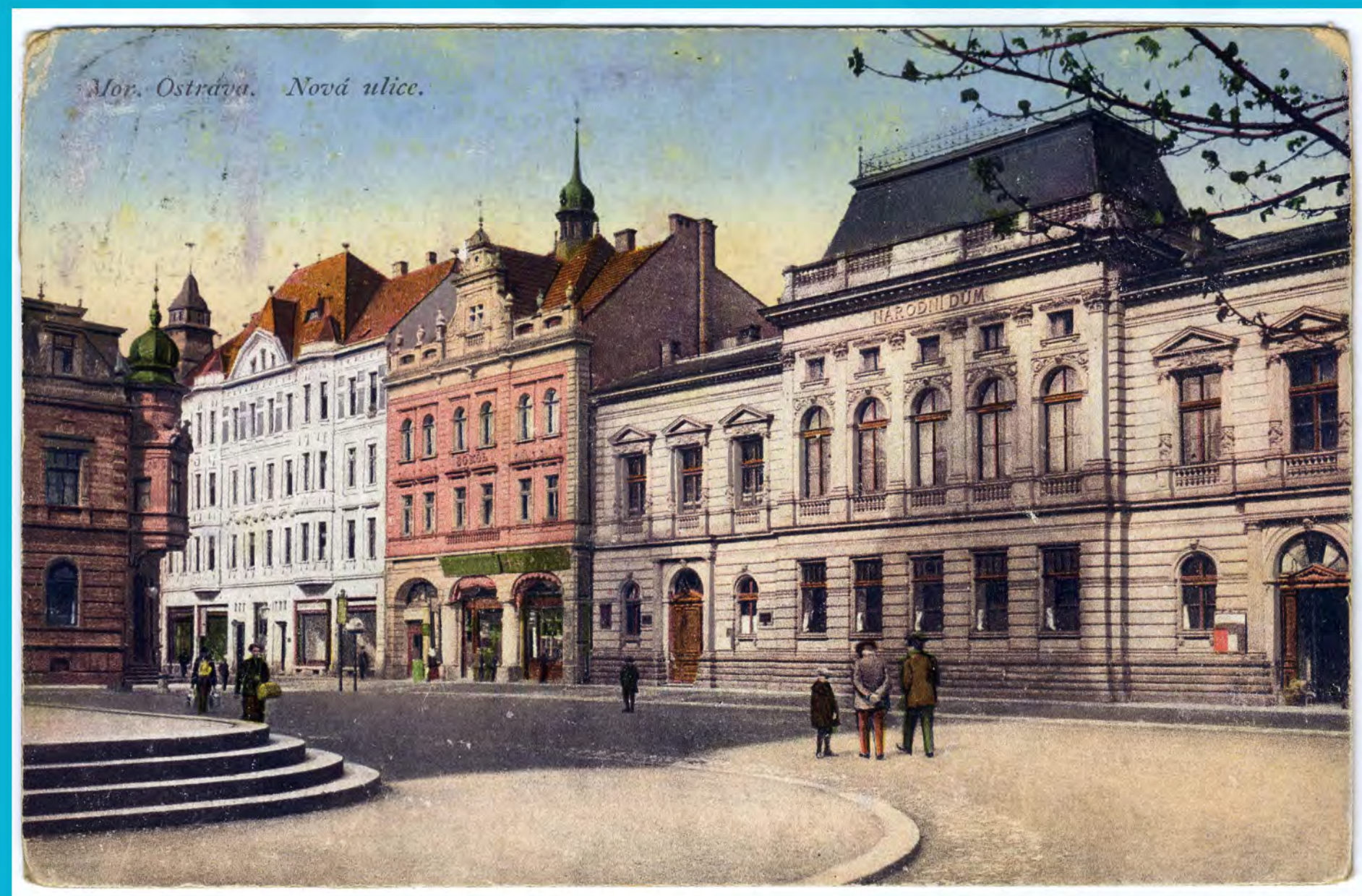
Leoš Janáček a Ostrava

PŘEDPREMIÉRA DRUHÉ VERZE OPERY JEJÍ PASTORKYŇA V MORAVSKÉ OSTRAVĚ V ROCE 1906 (BEZ ÚČASTI AUTORA)

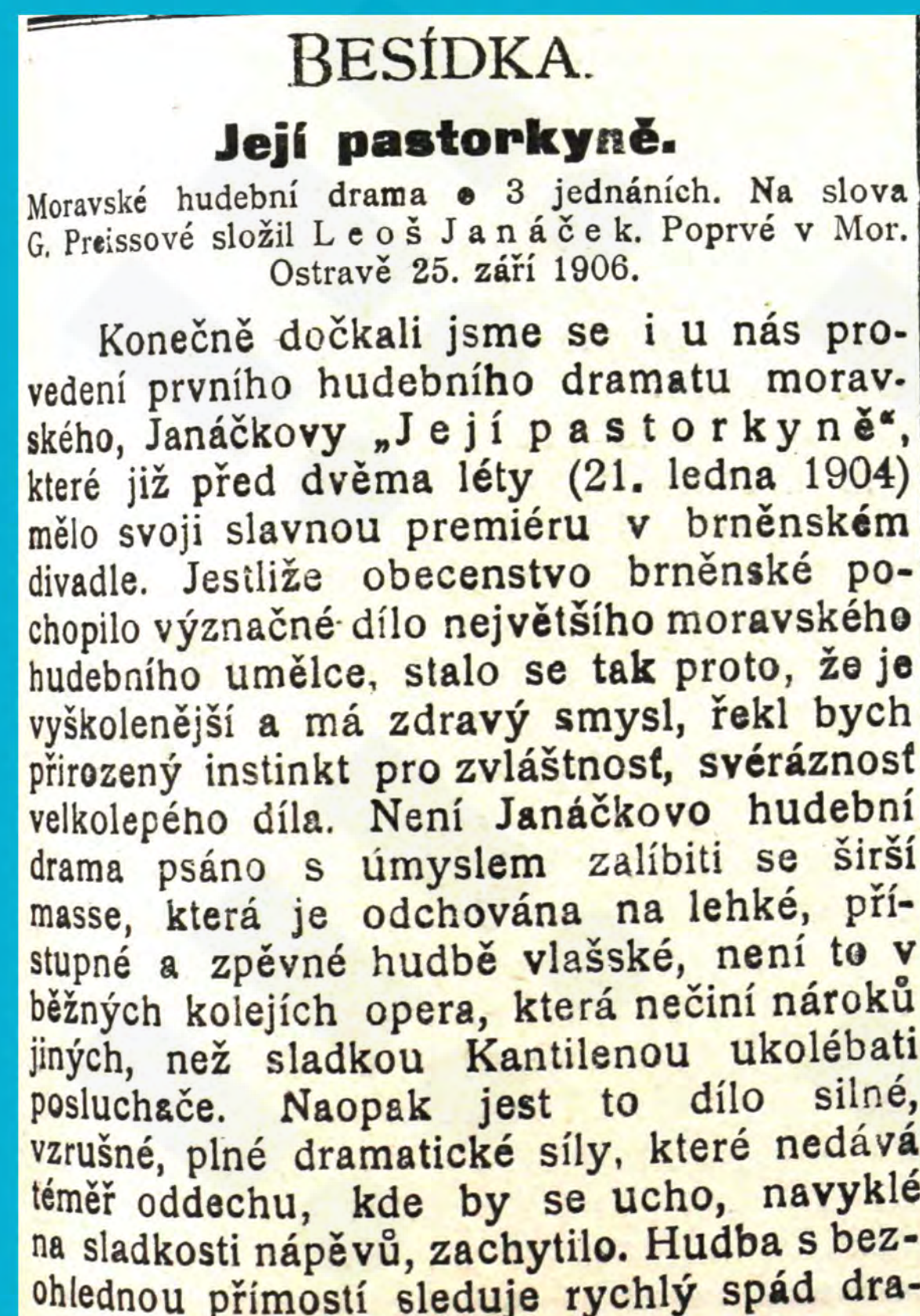
Na rok 1906 bylo brněnským Národním divadlem připravováno uvedení nové verze Její pastorkyně, jejíž předpremiéra se měla konat za řízení C. M. Hrazdiry právě v Moravské Ostravě. Protože Její pastorkyňu dirigoval Hrazdira již při původní premiéře v Brně 21. ledna 1904 a jako kapelník brněnského divadla byl se skladatelem v častějším kontaktu, dovolil si mu navrhnout změny v partituře. Janáček téměř všechny podstatnější úpravy přijal. Soubor brněnského ND nezajel do Ostravy pouze s představením Její pastorkyně. Za svého pobytu ve dnech 1. září–5. října, zde kromě Janáčkovy opery provedl díla Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany, Josefa Nešvery a dalších.

Upoutávka mj. na představení společnosti Antoše J. Frýdy-Friedla v Ostravském denníku 25. 9. 1906 (knihovna Archivu města Ostravy)

Národní dům na dnešní ulici Čs. legií v Moravské Ostravě, kde byla Její pastorkyňa v roce 1906 provedena (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

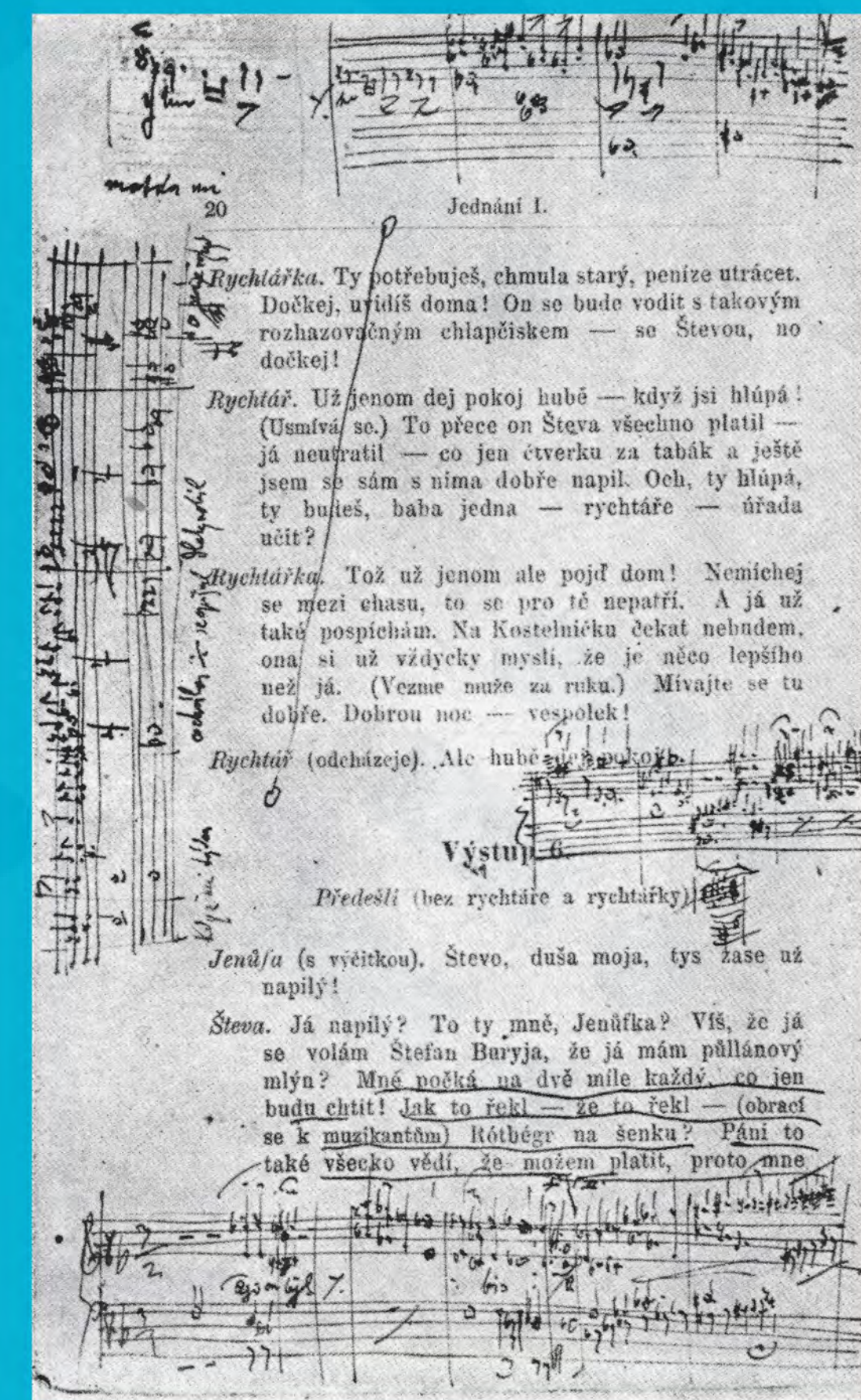

Část článku o představení Janáčkovy opery v Ostravském denníku 26. 9. 1906 (knihovna Archivu města Ostravy)

Jedním z největších lákadel pro Ostravany však byla dosud neznámá opera Leoše Janáčka Její pastorkyňa. První uvedení její nové verze bylo původně naplánováno na sobotu 22. září, ale jen několik málo dní před provedením sdělil dopisem ředitel brněnského divadla Antoš J. Frýda-Friedl Janáčkoví, že vzhledem k onemocnění velké části souboru bude nutné předpremiéru odložit o několik dní. Ta se uskutečnila 25. září 1906 bez Janáčkovy přítomnosti. Premiéra proběhla poté 6. října v Brně.

Drahomíra Drobková (Stařenka Buryjovka) a Eva Gebauerová (Kostelníčka) v představení Její pastorkyně ve Státním divadle Ostrava v roce 1967 (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Stránka libreta Její pastorkyně s Janákovými motivickými poznámkami (Jaroslav Vogel: Leoš Janáček. Praha 1997, obrazová příloha č. 21, knihovna Archivu města Ostravy)

Úryvky z kritiky Karla Patočky v časopise Ostravský kraj z 29. 9. 1906:

„...přikládá náš moravský mistr uši svoje k přírodě, ku životu a hlavně ku mluvě lidové, kdež objevuje nové prvky hudební jako podklad svého tvoření... Proto i hudba Janáčкова jako odlesk skutečnosti není jednolitá, nýbrž zdá se býti rozkouskovaná a trhaná, jak někteří vytýkali... nevtírá se sluchu hned svou lahodou, nýbrž že nutí k vážnému poslouchání, má-li býti pochopena. Při takovém naslouchání otevrou se uši – nastoupí nejen odpuštění, ale i radostné rozechvění – vždyť nejlépe chutná jádro, jež jsme sami odloupili. Pak nebude těch, kdož slyšíce, neslyšeli.“ (knihovna Archivu města Ostravy)

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVA POSLEDNÍ CESTA DO MORAVSKÉ OSTRAVY

Koncem července 1928 odjel Janáček společně s rodinou Stösslových do Hukvald, kam si s sebou vzal partituru své opery Z mrtvého domu ke korekturám. Janáček na Hukvaldech podnikl s Kamilou a jejím synem několik výletů do okolí. Při jednom z nich se nachladil. Teprve čtvrtý den nemoci však k sobě nechal zavolat lékaře Emila Frantu, který mu společně s přivolaným frenštátským primářem Vladimírem Hradečným doporučoval převoz do brněnské či moravskoostravské nemocnice. Janáček razantně odmítl, přestože diagnóza již nebyla příznivá.

Pokoj v Kleinově sanatoriu, ve kterém Leoš Janáček zemřel (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

V pátek 10. srpna, kdy se přidaly další příznaky, již svolil k převozu do ostravského Kleinova sanatoria. V Moravské Ostravě, kam dorazil s vysokou horečkou, mu byl diagnostikován zánět pravé plíce a celkový velmi vážný zdravotní stav. V noci na neděli 12. srpna mu začalo slábnout srdce a dýchání se stávalo stále obtížnějším. Kolem 2. hodiny ranní napsal Janáček v přítomnosti Kamily Stösslové závěť.

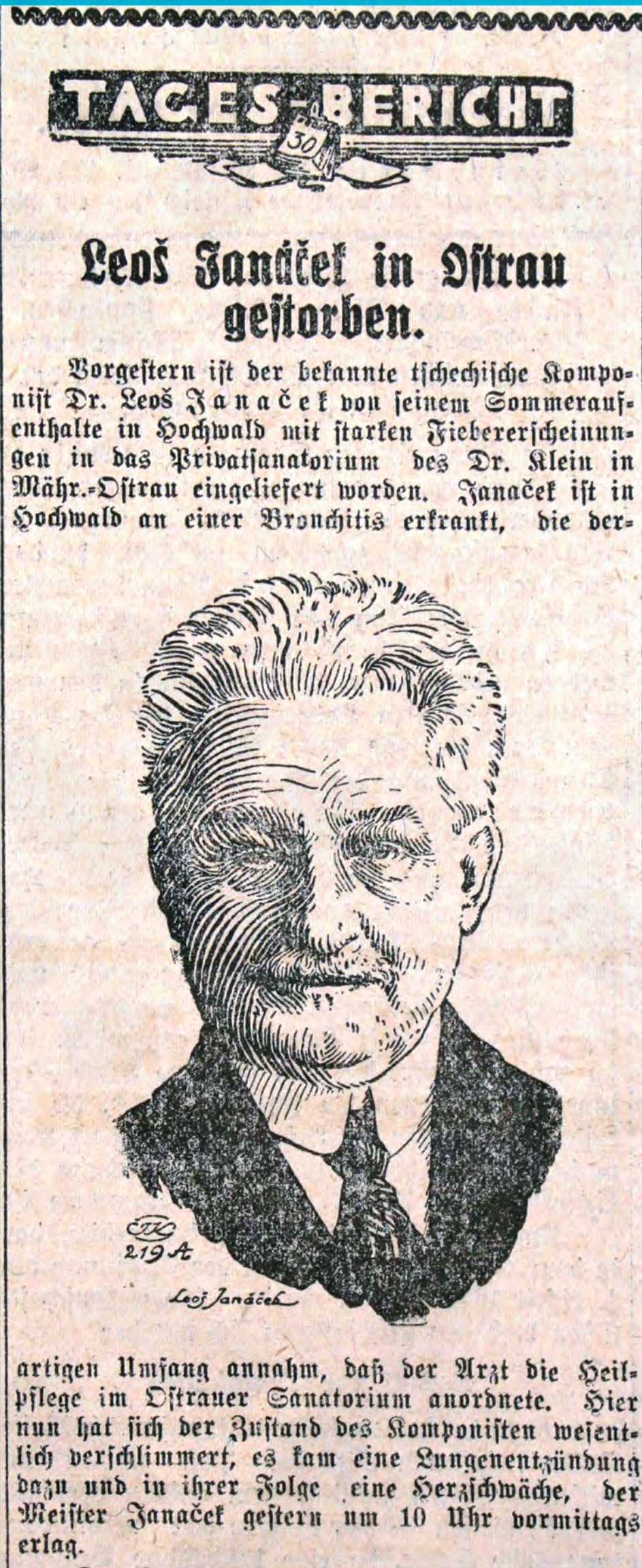
Pamětní deska věnovaná L. Janáčkoví, umístěná v interiéru chodby u hlavního vchodu do budovy bývalého Kleinova sanatoria, dnes v areálu Městské nemocnice Ostrava (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Nekrolog otištěný 13. 8. 1928 v Moravsko-slezském deníku (knihovna Archivu města Ostravy)

I přes Janáčkův odmítavý postoj se lékařům v neděli ráno podařilo pacienta po prodělaném srdečním záchvatu přesvědčit o přijetí utišujícího prostředku, po kterém usnul. Srdce však již bylo značně oslabeno. Leoš Janáček zemřel 12. srpna 1928 v 10 hodin dopoledne...

Nekrolog Leoše Janáčka otiskl 13. 8. 1928 rovněž německý deník Ostrauer Zeitung, který se běžně českým kulturním životem v Moravské Ostravě nezabýval (knihovna Archivu města Ostravy)

Poslední společná fotografie Janáčka s Kamilou Stösslovou (1928). Vzadu David Stössel

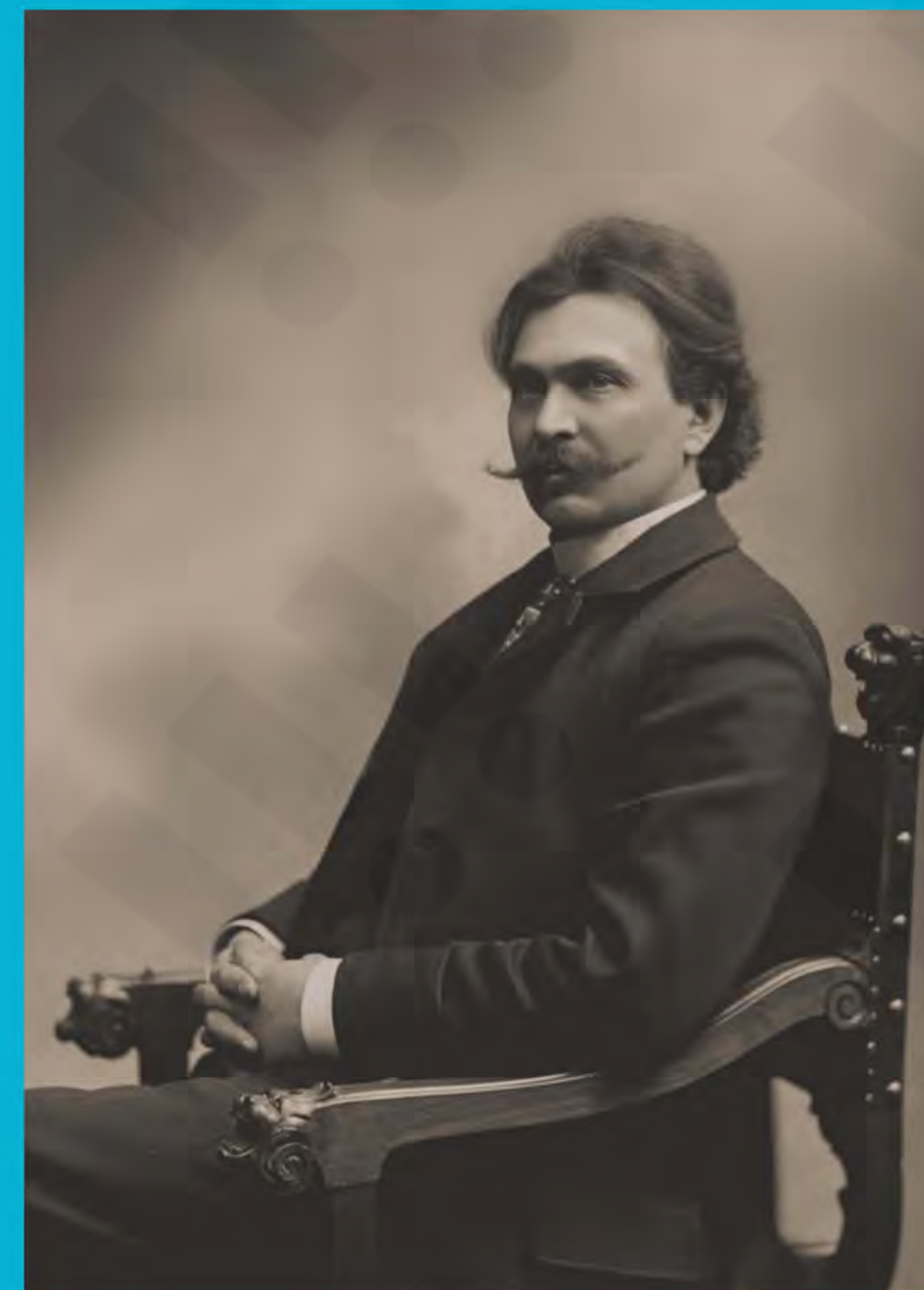
JANÁČKOVI ŽÁCI PŮSOBÍCÍ V MORAVSKÉ OSTRAVĚ A NEJBLIŽŠÍM OKOLÍ I.

Absolventi brněnského učitelského ústavu, Varhanické školy v Brně i mistrovské školy skladby, kde vyučoval Leoš Janáček, působili za jeho života na téměř 20 místech Ostravska. V samotné Ostravě pak našli své uplatnění např. Antonín Hradil, jeho syn František Míťa Hradil, dále Cyril Metoděj Hrazdira, Karel Budík, Eduard Marhula, Vilém Petrželka, Josef Černocký, Mirko Hanák nebo Edvard Rund. Zastavme se alespoň u některých z nich.

O mnohých Janáčkových žácích pojednává rovněž publikace jednoho z nich, F. M. Hradila (knihovna Archivu města Ostravy)

Jako první přišel na Ostravsko **Cyril Metoděj Hrazdira** (*1868, Rájec nad Svitavou, †1926 Brno). Po studiu na Varhanické škole v Brně se stal v roce 1891 ředitelem kůru kostela v Polské Ostravě. Při svém prvním působení strávil v Ostravě sedm let, za kterých se aktivně angažoval v tamním hudebním životě – založil a vedl pěvecký spolek Záboj (1893) a působil jako sbormistr pěveckého spolku Lumír. Ve svých skladbách čerpal inspiraci ze života horníků.

Cyril Metoděj Hrazdira

Pěvecký spolek Záboj, založený C. M. Hrazdirou, po představení opery B. Smetany Prodaná nevěsta

Jako pedagog, sbormistr a především hudební redaktor a referent se do života Ostravy zapsal **Karel Budík** (*1866, Bučovice, †1915 Moravská Ostrava). Hudební vzdělání nabyl v Brně u Janáčka na učitelském ústavu (maturoval v roce 1882) a varhanické škole (1883–1885). V roce 1898 nastoupil po C. M. Hrazdirovi jako varhaník v kostele v Polské Ostravě. Působil také jako učitel zpěvu na učitelském ústavu, klavírista a sbormistr Lumíra a Záboje a zejména významný přispěvatel do tamních periodik. Jeho kritiky a články vycházely mj. v Ostravském deníku, Ostravských listech, Opavském týdeníku, Lidové revui moravsko-slezské a Daliboru.

Část článku z časopisu Věstník pěvecký a hudební z roku 1944 k 50. výročí založení pěveckého spolku Záboj (Archiv města Ostravy, fond Pěvecký spolek Záboj Slezská Ostrava)

V roce 1898 C. M. Hrazdíra na krátký čas Ostravu z rodinných důvodů opustil, vrátil se však již o rok později, aby se stal opět ředitelem kůru a sbormistrem Lumíra. Po čtyřech letech odešel do brněnského Národního divadla, kde jako kapelník provedl vůbec poprvé Janáčkovu Její pastorkyňu, a jejíž upravenou verzi v roce 1906 představil v Moravské Ostravě. Zavítal do ní ještě jednou, v sezóně 1910/11, jako první dirigent Divadelní společnosti měst moravských.

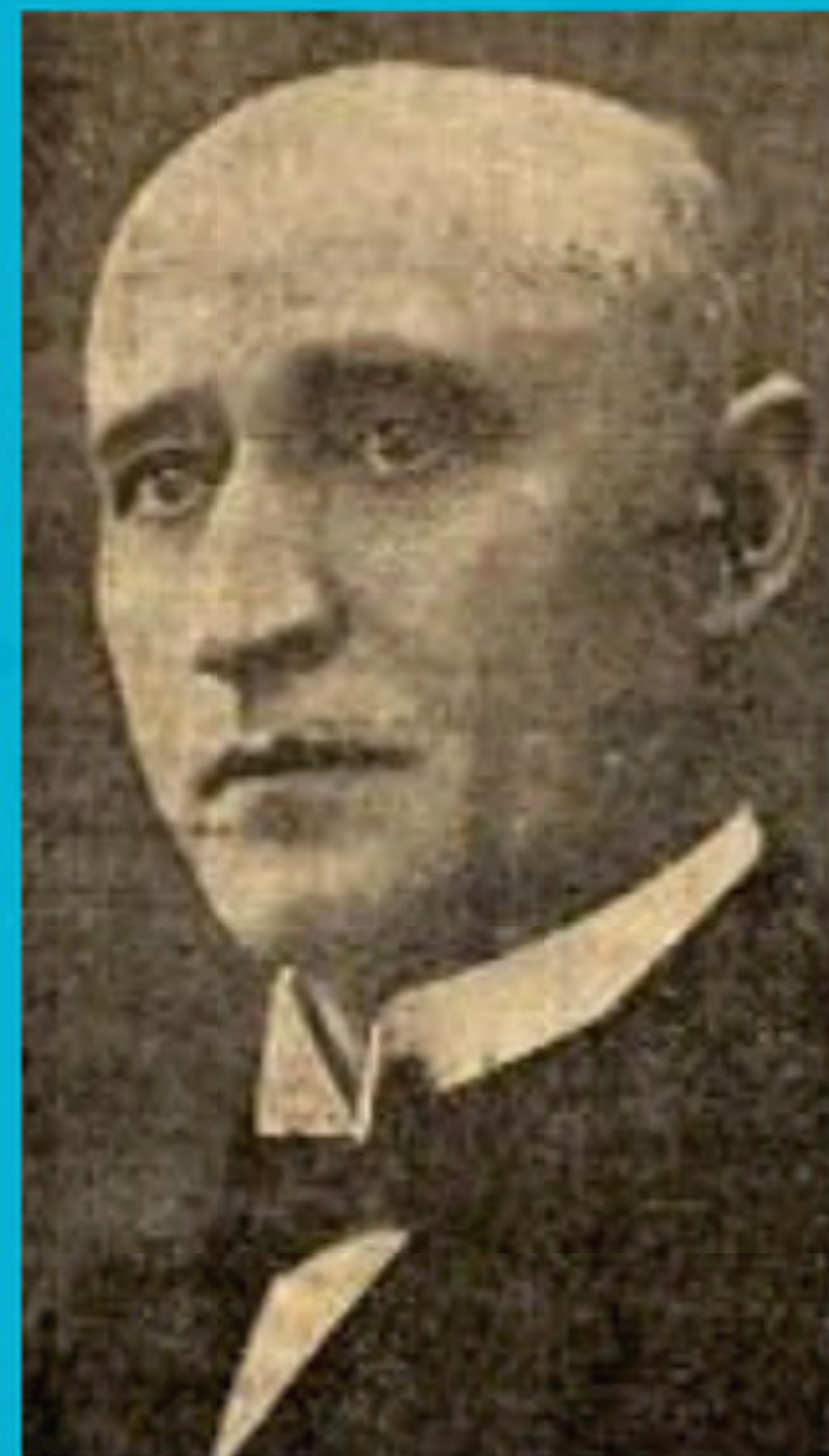
Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVI ŽÁCI PŮSOBÍCÍ V MORAVSKÉ OSTRAVĚ A NEJBLIŽŠÍM OKOLÍ II.

Dalším z Janáčkových žáků byl **Eduard Marhula** (*1877, Vsetín, †1925, Moravská Ostrava). Do Moravské Ostravy přišel již v roce 1906 po svých studiích na Varhanické škole v Brně (1895–1897) a po svém prvním působení v Rožnově pod Radhoštěm, kde byl ředitelem kůru, kapelníkem a ředitelem tamní hudební školy (1897–1906).

Eduard Marhula

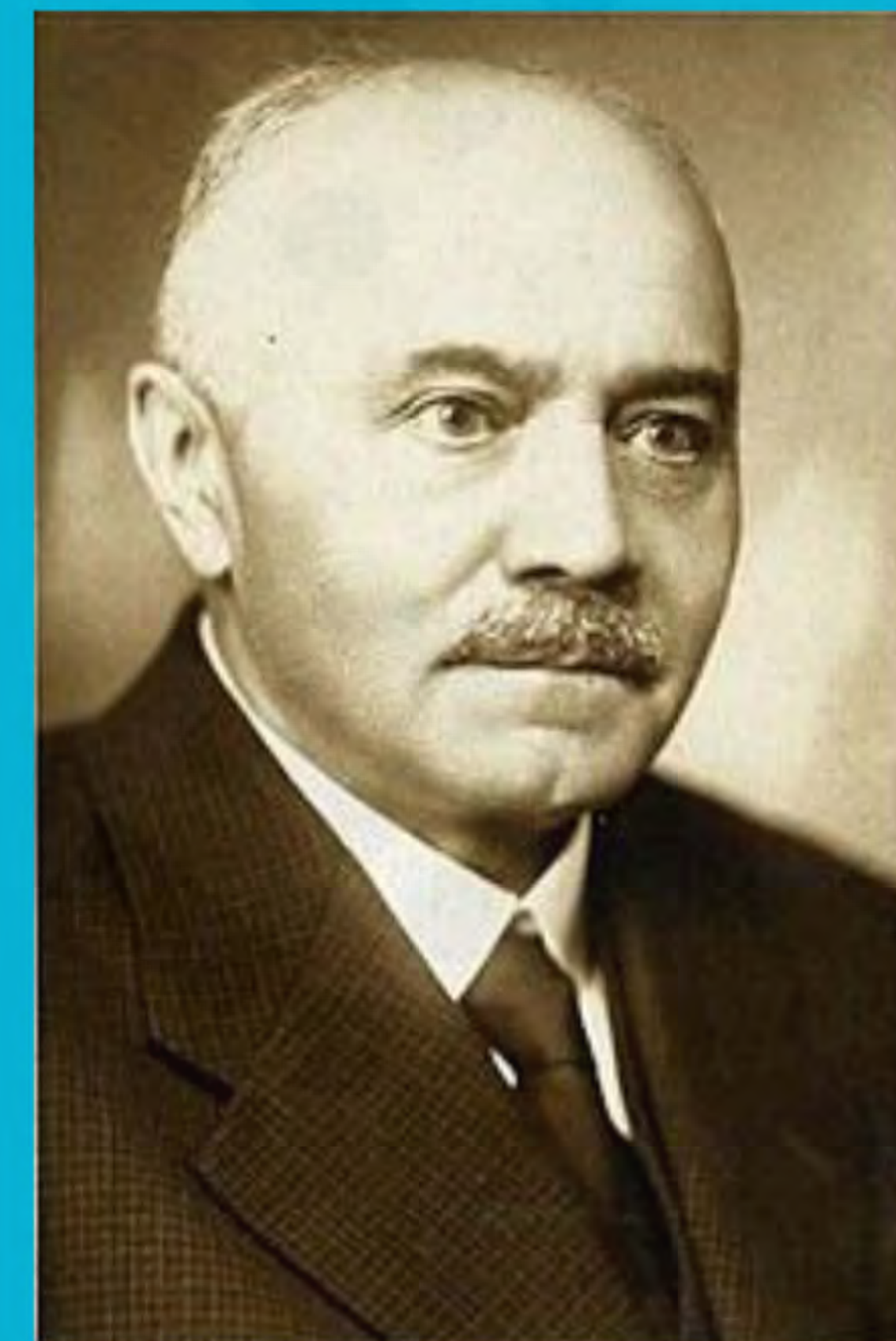
E. Marhula, zakladatel Hudební školy Matice školské v Mariánských Horách

Na Ostravsku se věnoval opět činnosti regenschoriho, učil zpěv na tamních středních školách, jako ředitel vedl Hudební školu Matice školské, jejímž byl zakladatelem (1907), vykonával funkci místopředsedy Jednoty hudebních stavů (stavovská hudební organizace), byl kapelníkem vojenské hudby a věnoval se i práci kompoziční. Obnovil také vydávání Hudebního obzoru.

Dalším z Janáčkových žáků byl **Antonín Hradil** (*1874, Jezernice, †1937 Vítkovice) varhaník, dirigent, hudební skladatel a pedagog. V letech 1890–1892 studoval na C. k. Slovanském ústavu ku vzdělání učitelů v Brně. Po dvou letech studia přešel na Varhanickou školu v Brně. Po jejím absolvování v roce 1894 se stal ředitelem kůru a varhaníkem ve Vsetíně. Vyučoval hudbu a byl všestranně činný v tamějším hudebním životě. Řídil Vsackou filharmonii, byl sbormistrem Cyrilské jednoty, dirigentem dechové hudby Dalibor a místního tamburášského souboru. Kromě toho byl členem výboru a dirigentem orchestru Spolku přátel hudby ve Vsetíně. Jeho jméno nese základní umělecká škola v Mariánských Horách.

Předmět vyučovací	Prospěch	Podpis učitele
O tónu a poměrech melodických	uspokojivý	Leoš Janáček
O souzvucích a spjích souzvucích	uspokojivý	
O tónině a spjích tónin	uspokojivý	
Nauka o skladbě		
Útvary závěrové	o	
Skladba oporová	o	
Skladba zálbová (tematická)	o	
Skladba a rozbor slýchových osnov hudebních	o	
Hra na varhany		
Hra skladby	chvalitebný	Emmerich Benau
Hra harmonického basu	uspokojivý	Leoš Janáček
Improvisace	uspokojivý	
Hra na pokus při bohoslužbě	o	
Hra na klavír		
Hra skladby	rybný	Mariánský
Hra partitury	o	
Zpěv, zvítě zpěv chorální	uspokojivý	Emmerich Benau
Liturgika	chvalitebný	J. P. Hradil
Srovnávací čtení z theoretické literatury hudební	o	
Všechobecné dějiny hudby	chvalitebný	Emmerich Benau
Nauka o hudebních nástrojích	o	
Psychologie se zvláštním zřetěním k myšlení hudebnímu	o	
Nauka k vysovení zpěvu, hře na varhany a na klavír	o	

Vysvědčení A. Hradila z brněnské varhanické školy. Vpravo nahoře podpis L. Janáčka (Archiv města Ostravy, osobní fond Hradil Antonín)

Antonín Hradil

V roce 1912 odešel do Vítkovic, kde působil jako ředitel kůru kostela sv. Petra a Pavla. Zde již setrval až do konce svého života. Kromě svých povinností varhaníka učil na Hudební a varhanické škole Matice školské v Mariánských Horách. V době 1. světové války byl hráčem posádkové hudby v Těšíně.

Po skončení 1. světové války se vrátil k pedagogické činnosti a působil opět jako varhaník. Ve své tvorbě se zaměřil především na duchovní skladby.

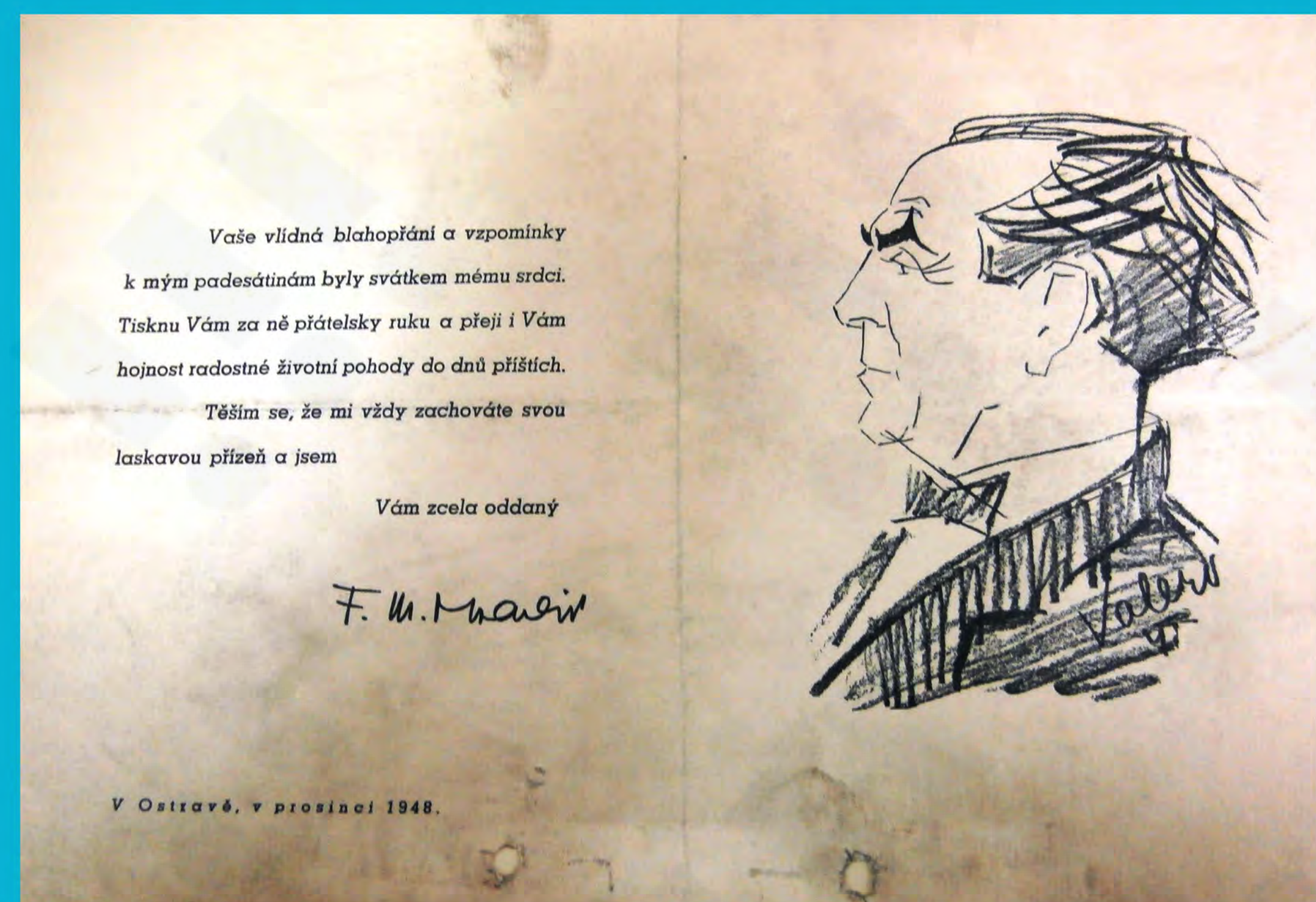

Antonín Hradil s Leošem Janáčkem v Luhačovicích v roce 1927 (Archiv města Ostravy, osobní fond Hradil Antonín)

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVI ŽÁCI PŮSOBÍCÍ V MORAVSKÉ OSTRAVĚ A NEJBLIŽŠÍM OKOLÍ III.

Redaktorem hudební rubriky již zmíněného časopisu Hudební obzor byl další Janáčkův žák, **František Míťa Hradil** (*1898, Vsetín, †1980, Ledec nad Sázavou), syn Antonína Hradila. Absolvoval mistrovskou školu skladby u Leoše Janáčka v Brně (1921–1923). Téměř 40 let působil na Ostravsku, kam v roce 1919 nastoupil jako profesor pedagogického oddělení Hudební školy Matice školské. Jako ředitel této instituce, kterým se stal roku 1925, několikrát školu přebudoval až na Vyšší hudební pedagogickou školu (1953), která byla v roce 1959 přejmenována na Konzervatoř v Ostravě.

F. M. Hradil děkuje pěveckému spolku Záboj za gratulaci k životnímu jubileu (Archiv města Ostravy, fond Pěvecký spolek Záboj Slezská Ostrava)

F. M. Hradil založil ve Vítkovicích hudební školu kovodělníků (1921), která od roku 1935 nesla se svolením Zdenky Janáčkové (1865–1938) jméno jejího manžela. V současnosti působí tento vzdělávací ústav jako Základní umělecká škola dr. Leoše Janáčka.

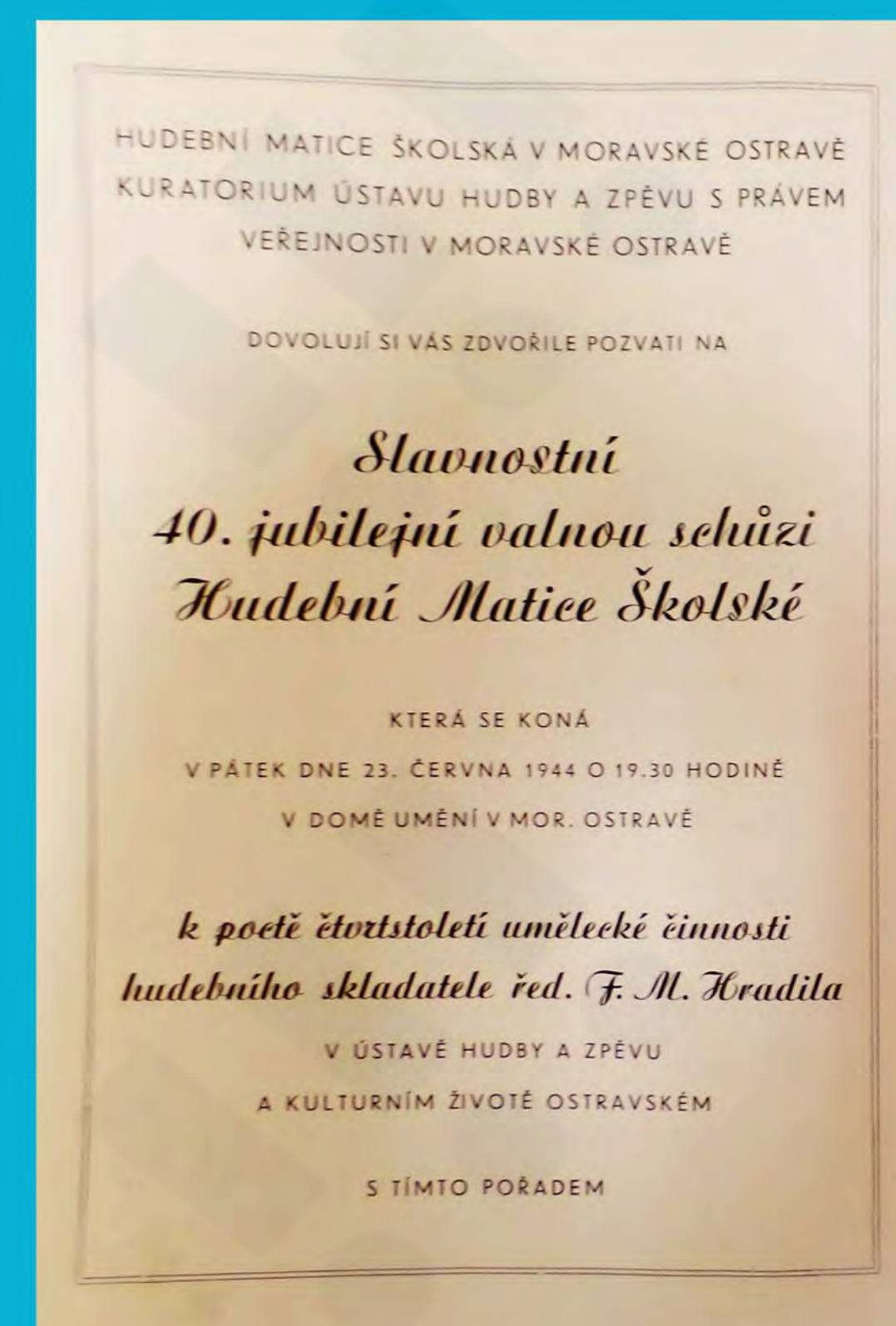

František Míťa Hradil byl rovněž skladatel, sbormistr, hudební publicista, spoluzakladatel a předseda Kruhu přátel vážné hudby v Moravské Ostravě

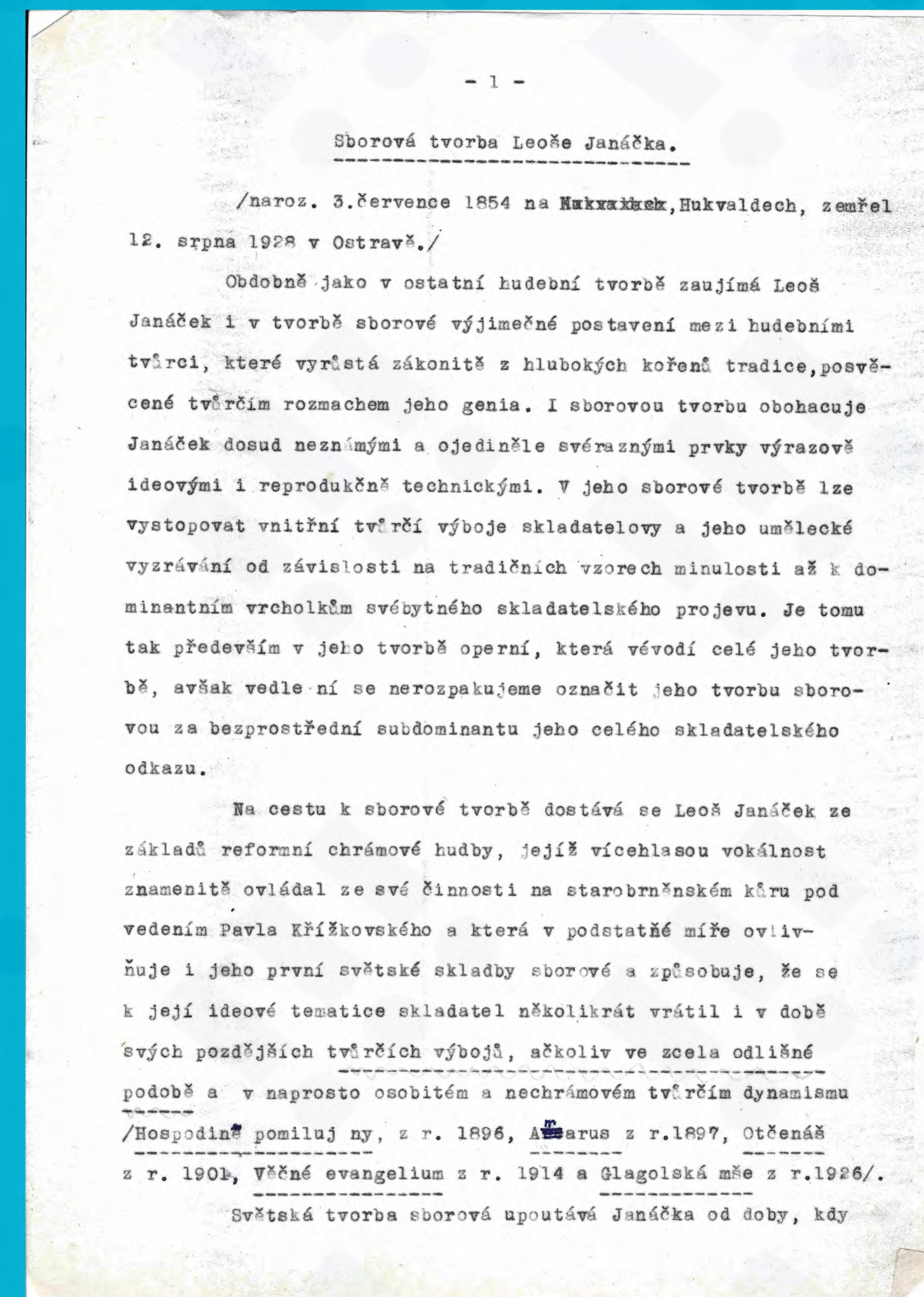
Do padesáti let trvání a činnosti ostravského pěveckého spolku »Záboj« vtěleno je kus historie hudební Ostravy. Od sborových začátků Hrazdiových, Mojžíškových a Bartoníčkových, přes hluboce podnětnou práci Rundovu až k posledním Schreibrovým premiérám vrcholných kantátových děl táhne se stříbrná nit, kterou je svázána kytičce, uvitá z čarovných květů české písně. Jejím pěstění věnoval Záboj vždy své nejlepší síly a vytvořil tak v našem městě i v širém kraji pod Beskydami hudební a pěveckou tradici, plnou obětavé a ušlechtilé služby českému lidu od Ostravice až k Radhošti. A za toto půlstoletí tvořivé a povznášející úsilí patří mu oddaný dík celého národa.

F. M. Hradil.

Krátká noticka F. M. Hradila k 50. výročí založení pěveckého spolku Záboj (Archiv města Ostravy, fond Pěvecký spolek Záboj Slezská Ostrava)

Plakát k slavnostní schůzi Hudební Matice školské k 25. letům umělecké činnosti F. M. Hradila (Archiv města Ostravy, fond Pěvecký spolek Záboj Slezská Ostrava)

Úvodní strana strojopisu práce F. M. Hradila z roku 1959: Sborová tvorba Leoše Janáčka (Archiv města Ostravy, osobní fond Hradil František Míťa)

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČKOVÍ ŽÁCI PŮSOBÍCÍ V MORAVSKÉ OSTRAVĚ A NEJBLIŽŠÍM OKOLÍ IV.

Ve stejném roce jako F. M. Hradil zahájil v Ostravě svoji dráhu **Mirko Hanák** (*1891, Slavkov u Brna, †1972 Ostrava), absolvent Varhanické školy v Brně (1909–1911). Poté studoval v Krakově. V roce 1919 se stal koncertním mistrem opery v Moravské Ostravě, kterou však opustil velmi záhy, aby se na krátký čas stal dirigentem v Hradci Králové a v Olomouci.

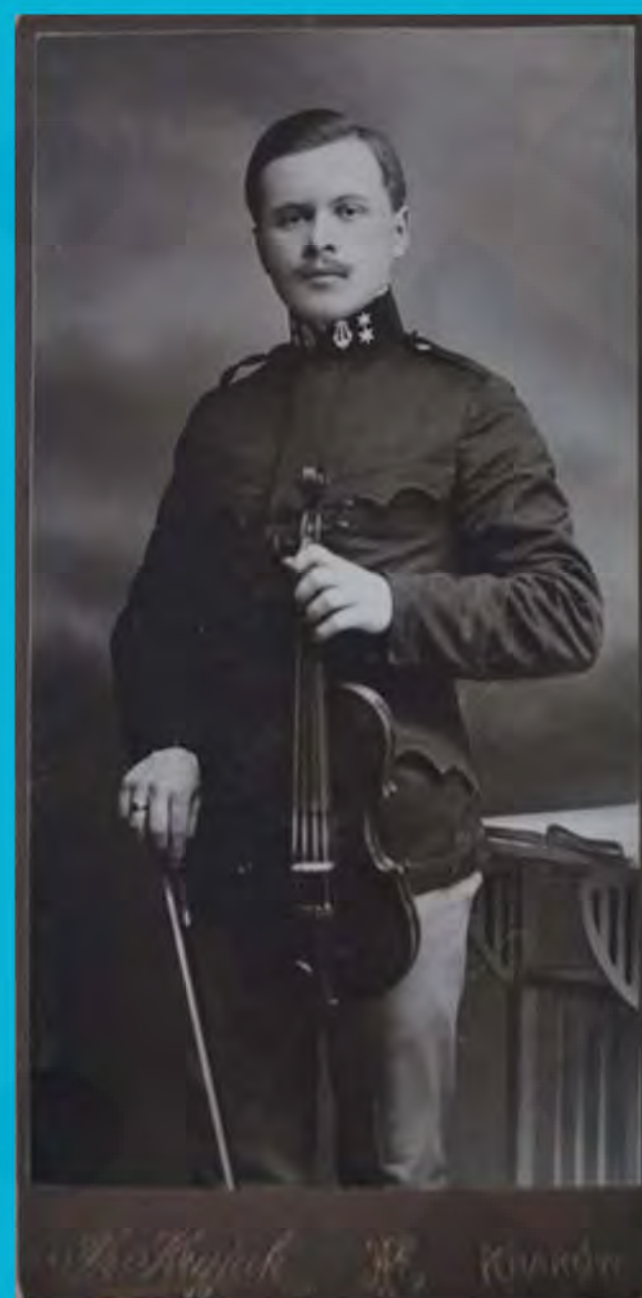

Mirko Hanák
v roce 1940

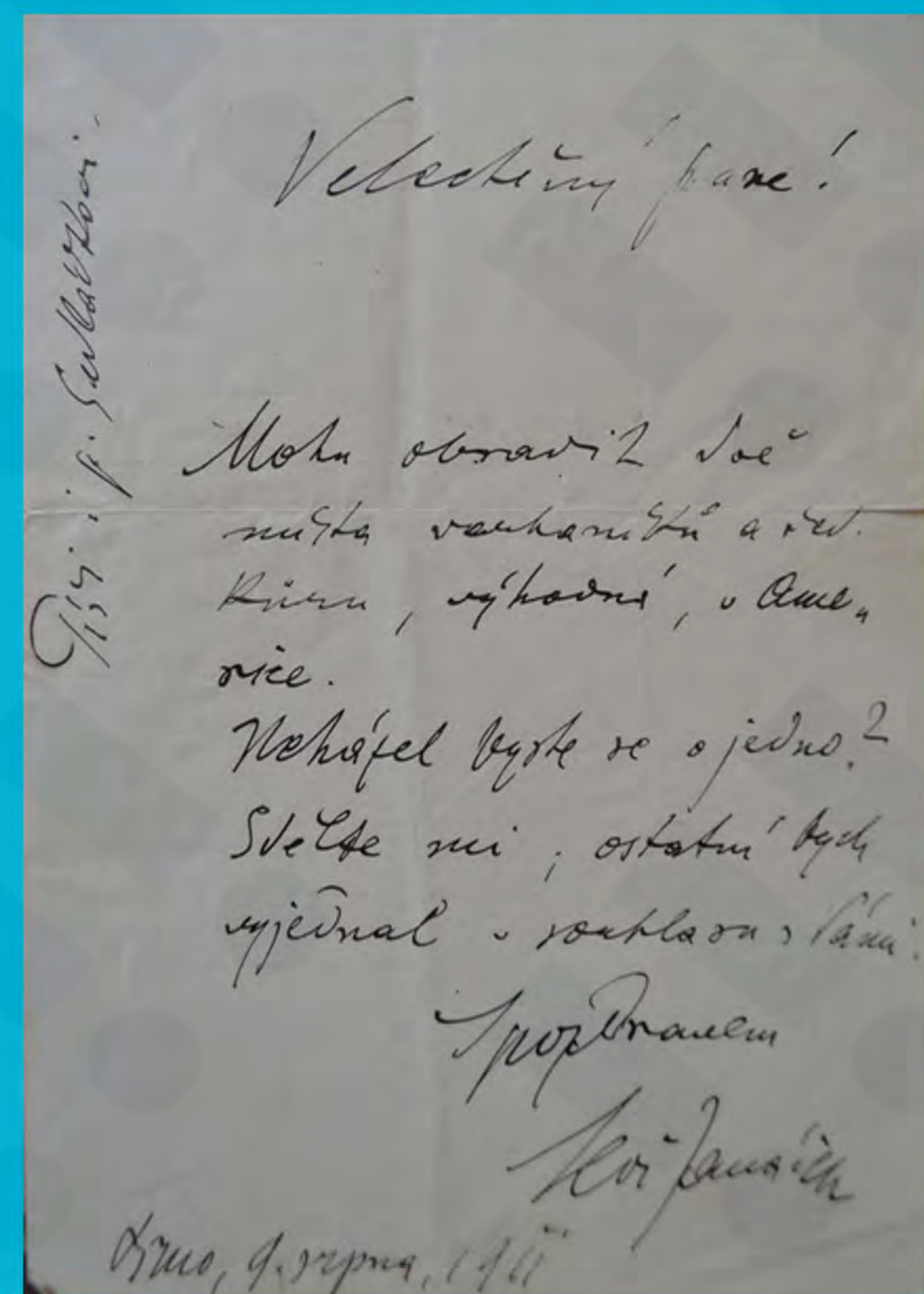
Roku 1922 se do Ostravy vrátil jako dirigent opery i operety, které zůstal věrný až do svého odchodu do penze (1958). Za svého ostravského působení uvedl na 100 premiér operních děl. Byl též úspěšným skladatelem operet, které poprvé zazněly v jeho nastudování právě v Ostravě.

Zleva František Rybka (varhaník a violoncellista), Leoš Janáček, Břetislav Bakala (dirigent a hudební skladatel) a Mirko Hanák

Fotografie M. Hanáka
z doby studií
v Krakově

Dopis
Leoše
Janáčka
Mirko
Hanákovi
s nabídkou
práce
v Americe,
9. 8. 1911

Vilém Petrželka (*1889, Brno, †1967 tamtéž) byl synem hudebníka. Od dětství hrál na housle, harmonium a akordeon. V roce 1905 vstoupil na Varhanickou školu v Brně, kde byl žákem Leoše Janáčka. V roce 1908 se stal jedním ze zakladatelů a prvním ředitelem hudební školy Národní jednoty v Zábřehu nad Odrou a v následujícím roce korepetitorem Východočeského divadla v Pardubicích, kde dostal příležitost i k dirigování.

V Ostravě-
Hrabůvce působí
základní
umělecká škola
nesoucí jméno
tohoto pedagoga
a skladatele: ZUŠ
Viléma Petrželky

V letech 1913–1914 absolvoval roční studijní pobyt v Praze, kde studoval skladbu u Vítězslava Nováka a hru na klavír u Karla Hoffmeistera. Po návratu do Brna se stal učitelem klavíru, harmonie a kontrapunktu na Filharmonické škole Besedy brněnské.

Po vzniku brněnské konzervatoře v roce 1919 působil na této škole jako profesor skladby. Po skončení 2. světové války přešel na Janáčkovu akademii múzických umění v Brně. V roce 1957 byl jmenován profesorem.

V. Petrželka se svými studenty

Dalším z Janáčkových žáků byl **Josef Černocký** (*1881, Vsetín, †1932, Moravská Ostrava). V letech 1906–1909 studoval na Varhanické škole v Brně. S Vilémem Petrželkou založil v Zábřehu nad Odrou hudební školu Národní jednoty v Zábřehu, kterou posléze vedl a od roku 1911 působil jako varhaník. Poté pracoval jako úředník. Byl mj. sbormistrem mužského a smíšeného sboru Dělnické tělovýchovné jednoty.

Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČEK A OSTRAVA, NEDÁVNÁ MINULOST A SOUČASNOST I.

Přesto, že sám Janáček do Ostravy příliš často nezavítal, zapsala se jeho osobnost nesmazatelně do nedávné minulosti i současnosti města. Odráží se v názvech orchestrů, výchovných zařízení, mezinárodního hudebního festivalu a jeho jméno nese také blízké letiště v Mošnově.

Busta L. Janáčka, jejímž autorem je Václav Uruba, byla v roce 1980 instalována před budovu Městského ústavu národního zdraví na Fifejdách. V současnosti je umístěna před Janáčkovou konzervatoří v Ostravě (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Janáčková filharmonie Ostrava (přejmenovaná ze Státní filharmonie Ostrava v roce 1971) s šéfdirigentem Otakarem Trhlíkem v zámeckém parku v Šilheřovicích (1978) (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Původní logo hudebního festivalu, jehož 1. ročník se pod tímto názvem konal v roce 1976. Na jeho tradici navazuje od roku 2018 Mezinárodní hudební festival Leoše Janáčka. Přehlídku každoročně zahajuje Janáčková Sinfonietta

Jak jsme vás již informovali, koná se v Ostravě v době od 6. května do 10. června Janáčekův máj. V rámci tohoto festivalu socialistických zemí se uskuteční 10 koncertů hudby komorní a vokální, 8 symfonických koncertů a 6 divadelních představení. Kromě toho je v době od 6. do 22. května instalována v DK VŽKG výstava obrazů akad. malíře J. V. Sládka s janáčkovskou tematikou. Na 21. května je plánován seminář o tradicích a perspektivách hudební kultury v Sm kraji a 18. května vystoupí v rámci Janáčkovy máje podnikový orchestr VŽKG Vítkovák.

Úryvek z článku v Ostravském kulturním měsíčníku informující o 1. ročníku festivalu Janáčekův máj v roce 1976 (knihovna Archivu města Ostravy)

Loga základních uměleckých škol v Ostravě, která nesou v názvu jméno L. Janáčka, nebo jeho žáků (ZUŠ L. Janáčka ve Vítkovicích, ZUŠ V. Petrželky v Hrabůvce)

(ZUŠ E. Runda ve Slezské Ostravě a ZUŠ E. Marhuly v Mariánských Horách)

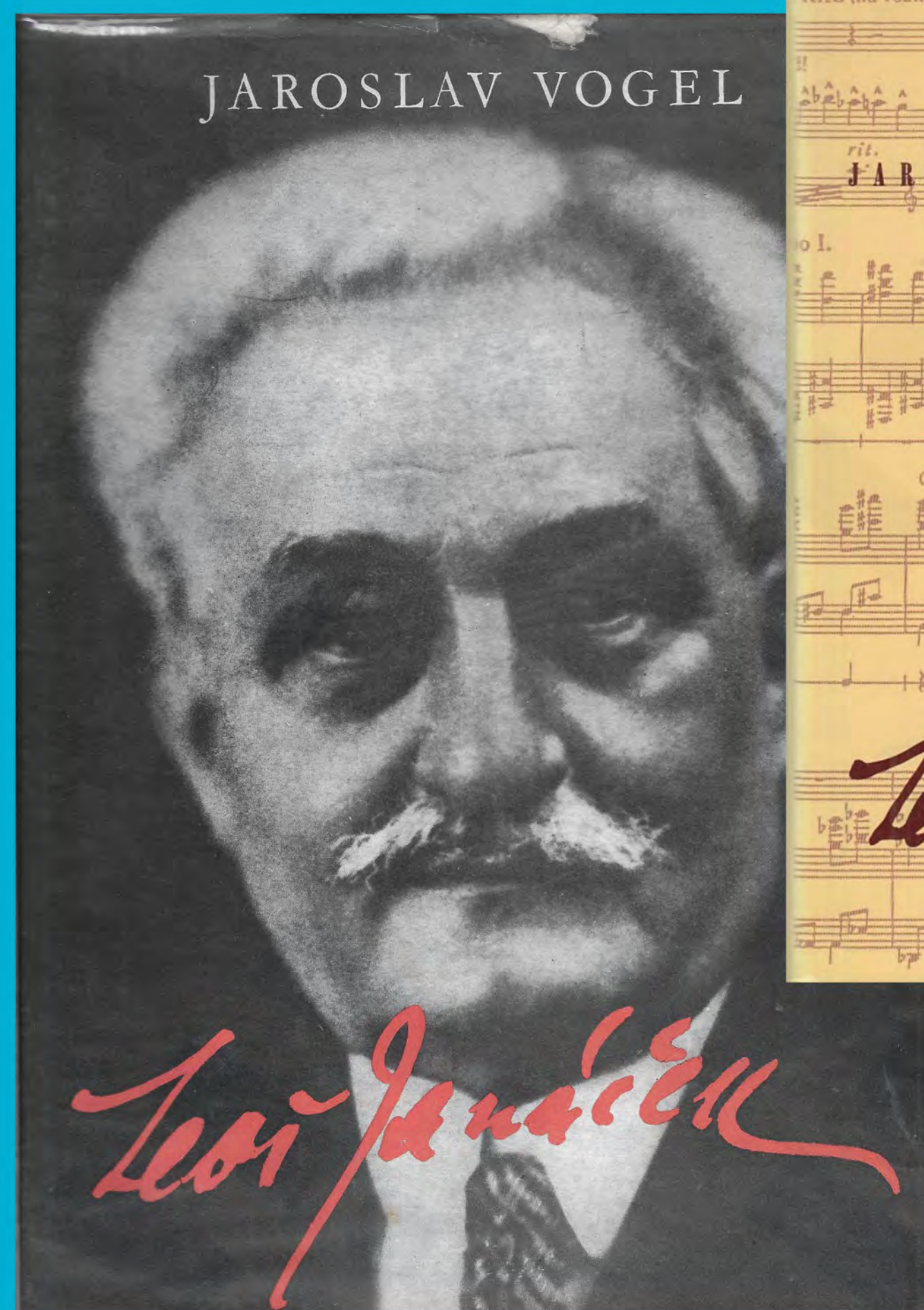

Janáčekův komorní orchestr v roce 2001 s uměleckým vedoucím Zdeňkem Dejmekem (*1938, Olomouc, †2010, Ostrava)

OSTRAVA!!!
1918 – 2018

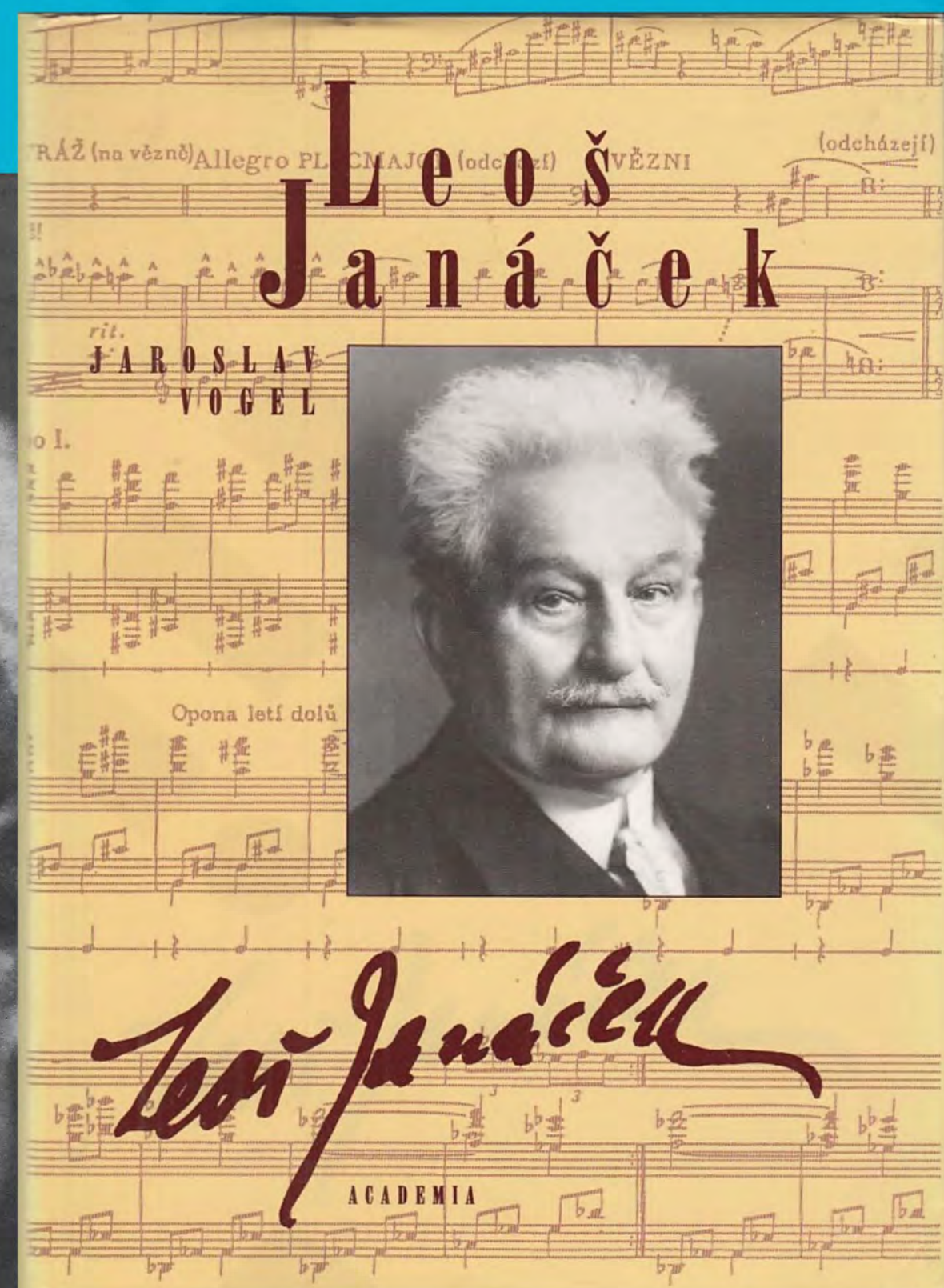
Leoš Janáček a Ostrava

JANÁČEK A OSTRAVA, NEDÁVNÁ MINULOST A SOUČASNOST II.

Autorem jedné z nejpodrobnějších u nás vydaných monografií o Janáčkově životě a díle, je dirigent a hudební skladatel Jaroslav Vogel (*1894, Plzeň, †1970 Praha), působící v Národním divadle moravskoslezském v letech 1919–1923, 1927–1943 a 1947–1948.

Vydání z let 1963 a 1997 (knihovna Archivu města Ostravy)

Budova konzervatoře na Českobratrské ulici v Moravské Ostravě, dokončená v roce 1996. V tomtéž roce byla pojmenována na Janáčkovu konzervatoř v Ostravě (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Komorní orchestr Camerata Janáček vznikl v roce 1998. 13členný soubor tvoří hráči Janáčkovy filharmonie Ostrava

Fotografie z inscenace opery L. Janáčka Výlety páně Broučkovy, jejíž premiéra proběhla v Národním divadle moravskoslezském v roce 2014

Socha-lavička, představující L. Janáčka s liškou Bystrouškou, jejímž autorem je David Moješčík, instalovaná na Jiráskově náměstí v Moravské Ostravě v prosinci 2017 (Archiv města Ostravy, Sběrka fotografií)

Česká hudba 2004

Sborníky z muzikologických konferencí Janáčkiana konaných v Ostravě (knihovna Archivu města Ostravy)